

VRIENDEN VAN DE STOLP

Dit is nummer 2 van de Nieuwsbrief van de Boerderijstichting Noord-Holland. Naar aanleiding van de eerste Nieuwsbrief van december j.l. en als gevolg van de aandacht in de pers hebben zich nog een flink aantal nieuwe vrienden van de stolp opgegeven voor regelmatige toezending. Ook is een aantal nieuwe aanvragen voor advies op verschillend gebied ingediend.

Er wordt mee aangetoond dat de uitgave van de Nieuwsbrief beantwoordt aan een belangrijk doel: het geven van voorlichting over alle mogelijke onderwerpen in relatie tot de stolpboerderij en het verschaffen van nuttige adviezen en/of het doorverwijzen naar deskundigen en instellingen.

In het eerste nummer merkten wij al op dat de financiële situatie van onze Stichting -nog- bescheiden is.

De Nieuwsbrief brengt een aantal kosten met zich mee. Een groot deel is voorlopig met enkele kleine subsidies te bekostigen. Om echter de uitgave van de Nieuwsbrief in een frequentie van vier nummers per jaar blijvend mogelijk te maken, doen wij ook op u, als geïnteresseerde 'vrienden van de stolp' een beroep ons werk te steunen met een -vrijwillige- bijdrage van f 25,- per jaargang. U geeft ons met deze donatie een belangrijke steun en stimulans om de activiteiten voort te zetten.

Gaarne uw bijdrage op nummer 338181 van de Postbank, ten name van Boerderijstichting Noord-Holland, Zuiderdracht 14, 1696 AL Oosterblokker.

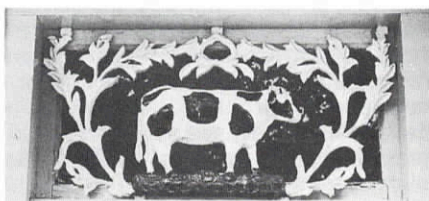
In de komende Nieuwsbrieven zullen o.a. de volgende onderwerpen aan de orde komen:

- Aantasting van houtwerk door houtworm en wat er tegen te doen;
- De stolp en de verzekering;
- Het stolpdak, de dakbedekking, de 'spiegel';
- Overzicht van toeleveringsbedrijven op het gebied van o.a. gebruikt materiaal.

Heeft u wensen voor de behandeling van andere onderwerpen? Laat het ons weten.

Het bestuur van de Boerderijstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp' wordt gevormd door:

- J. J. Schilstra (voorzitter)
Komlaan 23, 1861 EE Bergen.
- dr. ir. R. van de Waal
Offenbachlaan 29,
2102 ZL Heemstede.
- J. van Diepen (penningmeester)
Zuiderdracht 14,
1696 AL Oosterblokker.
- C. de Jong
Middenweg 189,
1462 HM Middenbeemster.
- F. Truijn
Dijkende 1, 1153 PH Zuiderwoude.
- M. de Kuyper
Rokin 87 1, 1012 KL Amsterdam.
- G. de Vries
Limmerweg 4, 1911 NA Uitgeest.
- M. Groentjes
Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen
(02208-94551) (secretariaatsadres).

SUBSIDIEFONDS VOOR KLEINE RESTAURATIES

De provincie Noord-Holland heeft een -bescheiden- subsidiefonds voor het herstel en behoud van details aan en bij een pand dat zelf niet als monument wordt aangemerkt. In verhouding met het totaal aantal stolpen, naar schatting zo'n vierduizend, zijn er maar weinige als monument gekwalificeerd. Kenmerkende details dreigen bij onderhoud of aanpassing van nieuwe woonverlangens en bedrijfseisen verloren te gaan. We noemen de schaars geworden, karakteristieke ronde schoorsteen; staaltjes van vakkundig metselwerk. Maar ook deuren, bovenlichten, muurankers, gevelstenen, bijzondere hekken zijn van die beeldbepalende details die we niet graag verloren zien gaan.

Het fonds -weinig bekend overigens- is er niet alleen voor onze stolpboerderijen maar in deze Nieuwsbrief willen wij er bij de stolpbewoners graag de aandacht op vestigen. Verdere informatie: 023-169933.

Op vrijdag 21 april 1989 komt de landelijke werkgroep Boerderijen van de Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (NCM) bijeen in het gemeentehuis van Schermer; de Wittenburg te Stompvoren. Na het vergadergedeelte volgen de deelnemers een door onze Boerderijstichting samengesteld excursieprogramma.

De tentoonstelling 'De stolp te kijk' is in dit (openbaar toegankelijke) gemeentehuis te zien van 12 april t/m 10 mei. Voor de periode erna is de tentoonstelling nog beschikbaar; van 30 augustus t/m 3 oktober wordt de stolp in Amstelveen (Gemeentelijk Voorlichtingscentrum) te kijk gezet.

STEEDS MINDER STOLPEN

Het aantal stolpboerderijen neemt zienderogen af ten gevolge van verschillende oorzaken. Een van de meest voorkomende is verwoesting door brand. Nog onlangs gingen kort na elkaar drie stolpen in Westfriesland in vlammen op.

Het betekent een verandering en vooral een verarming van dorpsbeeld en landschap. Een verlies aan monumentaal erfgoed en identiteit dat zich over een tijdsspanne van enkele decennia indringend openbaart. Immers: herbouw op de plaats van de gesloopte of verbrande stolp levert in veruit de meeste gevallen een bouwwerk op van een geheel ander aanzien. Onze stichting bepleit in de contacten met provincie en gemeenten voorwaarden te scheppen om bij herbouw te kunnen bewaken dat de hoofdvorm een beeld oplevert dat zoveel mogelijk recht doet aan wat verloren ging.

Brand velt stolp in Blokker. Foto: Klaas Laan.

LASTEN EN LUSTEN VAN EEN BOERDERIJ-MONUMENT

Per 1 januari 1989 is de nieuwe Monumentenwet in werking getreden en in het voorjaar van 1989 zijn nieuwe subsidieregelingen voor restauratie en onderhoud van (rijks)monumenten in een Algemene Maatregel van Bestuur afgekondigd. Reden om in deze nieuwsbrief een actueel overzicht te geven van regelingen en subsidies voor boerderijen die op een monumentenlijst staan.

Wat is een 'beschermde boerderij'?

Op grond van de Monumentenwet kunnen objecten, veelal gebouwen, met historische waarde tot beschermd monument worden aangewezen. Er zijn in ons land ruim 43.000 beschermde monumenten, waarvan ruim 5.000 boerderijen. In de provincie Noord-Holland zijn relatief weinig boerderijen wettelijk beschermd.

De rijkslijst bevat zo'n 350 boerderijen (ook andere dan stolpen) en de provinciale lijst nog eens ca. 60. In een aantal gemeenten bieden eigen monumentenverordeningen een bepaalde bescherming.

Om te weten of op een boerderij bepaalde regelingen of subsidies van toepassing zijn, is het van belang na te gaan of er van een beschermd monument sprake is. Dat kunt u op het gemeentehuis te weten komen. Daar ligt een afschrift van de (rijks-)monumentenlijst voor de desbetreffende gemeente ter inzage. Ook bij de provincie is het monumentenregister in te zien.

Daarnaast kunnen gemeenten een eigen monumentenverordening hebben.

Hoe komt een boerderij op de monumentenlijst

De minister van WVC kan een boerderij op de (rijks)monumentenlijst plaatsen. De procedure daarvoor is als volgt. Het voornemen tot bescherming wordt schriftelijk medegedeeld aan de eigenaren c.q. gebruikers van de desbetreffende boerderij. Vanaf dat moment rust er (vooruitlopende op de aanwijzing tot beschermd monument) een voorbescherming op het pand. Dit houdt in dat voor wijzigingen aan of afbraak van het pand vergunningen nodig zijn.

Inlichtingen over de gevolgen van aanwijzingen of de mogelijkheid daartegen bezwaar te maken kan men op het gemeentehuis krijgen. De gemeente zal in haar advies over deze aanwijzing aan de minister de bezwaren meenemen. De gemeente-

raad moet binnen 5 maanden na de aankondiging van de voorgenomen bescherming een advies aan de minister uitbrengen. Ook Gedeputeerde Staten kunnen een advies uitbrengen (alleen voor panden buiten de bebouwde kom). De minister van WVC neemt binnen 10 maanden na de start van de procedure een besluit. De eigenaar c.q. gebruiker van de boerderij krijgt daarvan per aangetekend schrijven bericht en kan tegen een besluit tot aanwijzing in beroep gaan bij de AROB-rechter. Hoe dat in zijn werk gaat, moet de minister schriftelijk mededelen.

Hoe de procedure is voor plaatsing van boerderijen op de gemeentelijke monumentenlijst kan op het gemeentehuis medegedeeld worden.

Beschermde gezichten

Een boerderij kan ook nog liggen in een 'beschermde gezicht'. Met de Monumentenwet kunnen naast afzonderlijke gebouwen ook stads- en dorpsgezichten worden beschermd. Momenteel zijn er in Noord-Holland 17 beschermde stads- en dorpsgezichten met o.a. boerderijen. Het betreft de volgende plaatsen:

Broek-in-Waterland, Den Hoorn (gem. Texel), De Rijk, Egmond aan den Hoef, Enkhuizen, Haaldersbroek (gem. Zaanstad), Holysloot (gem. Amsterdam), Kolhorn (gem. Niedorp), Medemblik, Midden-Beemster, Monnickendam, Oosterend (gem. Texel), Ransdorp (gem. Amsterdam), Spaarndam (Haarlemmerliede), Twisk, Westzaan (gem. Zaanstad) en Zuidwoude (gem. Broek-in-Waterland). Na aanwijzing van een beschermd gezicht door de minister van WVC, is

Boerderijmonument, Noord Schermerdijk, Schermer. Foto

de gemeente verplicht een bestemmingsplan voor dat gebied op te stellen of aan te passen, waarin de structuur van het gebied en de daar aanwezige historische en stedenbouwkundige waarden worden beschermd. Van aanvullende beschermingsmaatregelen is over het algemeen geen sprake.

Als u gaat verbouwen

De Monumentenwet geeft aan dat voor het verbouwen of afbreken van een beschermd monument een vergunning nodig is. Deze vergunning moet worden aangevraagd bij de gemeente. Deze vergunning alleen geeft echter nog geen recht om te mogen verbouwen, daarvoor heeft u ook nog een bouwvergunning nodig. Deze vraagt u ook aan bij het gemeentebestuur.

Als de gemeente een eigen monumentenverordening en monumentencommissie heeft, kan die zelf over de vergunning beslissen. Zo niet, dan wordt de vergunning door de minister

'De barmhartige Samaritaan', Blokker; thans in restauratie. Foto: George Stoekenbroek.

Wijndel Jongens.

van WVC verleend. Voor de monumenteigenaar/gebruiker maakt dat niet zoveel uit, want de vergunning moet altijd bij het college van B&W worden aangevraagd. De aanvraag wordt door B&W, evenals de verleende vergunning ter inzage gelegd en daartegen kan door belanghebbenden bezwaar worden gemaakt. Over de aanvraag moet binnen 9 maanden worden beslist. Krijgt de aanvrager in die periode geen afwijzing, dan is de vergunning automatisch verleend. De periode van 9 maanden mag maximaal met 3 maanden worden verlengd, maar daarvan moet dan wel bericht aan de aanvrager gezonden worden.

Restauratiesubsidies

Indien een pand op de (rijks-)monumentenlijst staat, houdt dat geen automatisch recht op subsidie voor de restauratiekosten in. Deze moet speciaal van te voren bij de gemeente worden aangevraagd.

Om voor subsidie in aanmerking te komen, is het op de eerste plaats van belang dat het desbetreffende pand wordt opgenomen in een gemeentelijk meerjarenprogramma voor restauratie van monumenten dat de gemeente jaarlijks voor 1 september bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg moet indienen. Op basis van dit programma wordt aan elke gemeente een deel van het rijksbudget voor restauratie van monumenten toegerekend. Het is belangrijk dat monumenteigenaren/beheerders verbouwingsplannen tijdig bij de gemeente aanmelden omdat de beschikbare financiële middelen beperkt zijn en het wel een paar jaar kan duren voordat men aan de beurt is. Als er een aanvraag voor een restauratiesubsidie wordt ingediend, kijkt de gemeente eerst of deze aanvraag past binnen het beschikbare rijksbudget en de prioriteitstelling van de gemeente. Zo ja, dan wordt de aanvraag doorgezonden aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg in Zeist. Daar wordt bepaald welk deel van de verbouwkosten subsidiabel is en wordt een subsidiebeschikking aan de eigenaar/gebruiker gezonden,

die gelijktijdig een mededeling van de Inspecteur van Belastingen ontvangt, welk deel van de kosten fiscaal aftrekbaar is voor de inkomstenbelasting.

De hoogte van de subsidie is 30% van de subsidiabel geachte kosten. Daarnaast mag men gebruik maken van de mogelijkheid een zeer voordelige restauratiehypotheek af te sluiten via het Nationaal Restauratiefonds, waarvan de kosten fiscaal aftrekbaar zijn. De uitbetaling van de subsidie gaat ook via de Stichting Nationaal Restauratiefonds die ook voor een gunstige voorfinanciering kan zorgen.

Wat Noord-Holland betreft zullen de uitgangspunten voor subsidiëring worden herzien i.v.m. de vaststelling, komend najaar, van de nieuw Provinciale Nota Monumentenzorg. Er valt daarbij te verwachten dat rijksmonumenten buiten de bebouwde kom (als voorheen) voor een restauratie- of eventueel een onderhoudssubsidie in aanmerking komen.

Stads- en dorpsvernieuwing

Per 1 januari 1985 is de Wet op de Stads- en Dorpsvernieuwing in werking getreden. Dat houdt in dat gemeentelijke of provinciale stadsvernieuwingsfondsen zijn ingesteld, waaruit subsidies kunnen worden verstrekt voor stads- en dorpsvernieuwing.

In 69 gemeenten in Noord-Holland kan via de gemeente een beroep gedaan worden op het provinciale fonds voor stads- en dorpsvernieuwing (particuliere woningverbetering). Veelal worden uit deze fondsen ook bijdragen verleend aan restauraties van monumenten en andere (niet beschermde) historisch waardevolle panden. Per gemeente kunnen de criteria daarvan echter verschillen.

Fiscale faciliteiten

De onderhoudskosten van beschermde (rijks-) monumenten zijn gedeeltematig aftrekbaar. Doorgaans zijn de kosten aftrekbaar die verband houden met de instandhouding als monument. Sinds 1 januari 1985 kan men voordat de restauratie begint al van de belastinginspectie een opgave krijgen van het deel dat fiscaal aftrekbaar is. Speciale aanvraagformulieren daarvoor moeten worden aangevraagd en ook worden ingeleverd bij de Inspecteur der directe belastingen in Zeist. Men krijgt daarvoor binnen tien weken antwoord.

Onderhoudssubsidies

Er is ook een rijkssubsidierегeling voor onderhoud aan rieten daken van boerderijen die aan twee voorwaarden voldoen, ze moeten:
- in agrarisch gebruik zijn;
- door de Monumentenwet beschermd worden.
Is dat het geval dan zijn de onder-

houdskosten van het rieten dak voor 40% van de kosten subsidiabel met een maximum van f 10.000,—. De subsidie kan worden aangevraagd op een vastgesteld formulier bij de Rijksdienst voor de Monumentenzorg voor 1 april van het jaar volgend op het jaar waarin de onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd.

Monumentenwacht

De Stichting Monumentenwacht is opgericht om monumenteigenaren te helpen bij het opsporen van gebreken aan hun gebouwen. In elke provincie is een provinciale Stichting Monumentenwacht werkzaam. De gebouwen worden regelmatig (1 à 2 maal per jaar) geïnspecteerd, kleine gebreken worden direct hersteld en er wordt een inspectie-rapport opgesteld met een advies welke onderhoudswerkzaamheden het meest urgent zijn. In de praktijk blijkt dat vroegtijdig ingrijpen vaak veel hogere kosten kan voorkomen. Eigenaren betalen voor de Monumentenwacht een abonnementsprijs van f 75,— per jaar en een uurtarief voor verrichte werkzaamheden. De Monumentenwacht Noord-Holland is bereid voorlopig een aantal leden van 'De vrienden van de stolp' in het ledenbestand op te nemen. Ook al zou er geen sprake zijn van een erkend monument.

Enkele nuttige adressen

Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Broederplein 41
3703 CD Zeist (03404-28122).

Stichting Nationale Contactcommissie
Monumentenbescherming (Landelijke
Werkgroep Boerderijen)
Sint Antoniebreestraat 69
1011 HB Amsterdam (020-277706).

Monumentenwacht Noord-Holland
p/a P. Verhoeven
van de Weydenlaan 40
1701 XK Heerhugowaard
(02207-15516).

Voor meer informatie over de gemeentelijke hantering van het monumentenbeleid, ook ten aanzien van stolpen, verwijzen wij naar de verordening zoals die door de gemeente Graft-de Rijk is opgesteld ingevolge artikel 32 van de Monumentenwet.

Graft-de Rijk heeft tevens een gewijzigde verordening 'Stads- en dorpsvernieuwing' opgesteld. Hierin komen ook stolpboerderijen (met een netto-oppervlakte van meer dan 125² meter) in aanmerking voor toepassing van de regeling. In een volgende Nieuwsbrief komen wij hier op terug.

EERSTE HULP VOOR UW STOLP

U bent onzeker over de aankoop van een stolp of over het al of niet met riet laten bedekken van uw boerderij. Moet die oorspronkelijk houten wand die nu in steen is uitgevoerd en zo gescheurd is weer in hout terug gerestaureerd worden?

Moeilijke vragen die lastig te beantwoorden zijn. Onze stichting heeft deskundige adviseurs die gewoon zijn dit soort vraagstukken goed op te lossen. U kunt van hun inzicht en kennis gebruik maken door uw vragen zo goed mogelijk schriftelijk te formuleren en aan ons secretariaat te sturen. Handig is als u er foto's van de boerderij bijstuurt.

De vragen worden dan in onze bestuursvergadering behandeld en indien nodig wordt er een afspraak met u gemaakt waarna een van de adviseurs, een architect of makelaar met veel ervaring in verbouwings- en restauratie-zaken uw boerderij komt bezoeken.

Door ter plekke de problemen te bekijken en te bespreken kan meestal wel de juiste weg gekozen worden om de geschikste oplossing te vinden. Tot nog toe zijn de gestelde vragen zeer verschillend. Toch verwachten we dat er op den duur verwante vragen gesteld zullen worden. Daarom zullen we vragen en antwoorden gaan publiceren zodat de adviezen voor meer stolpbezitters nuttig kunnen zijn. Twee nieuwe stolpeigenaren toonden ons indelingen die ze zelf hadden bedacht voor hun pas verworven bezit. Beiden gebruikten niets van de oorspronkelijke indeling en trokken zich ook niets aan van de structuur van de stolp, zodat hun nieuwe gedachte woonstee zich vrij over het gehele stolp-oppervlak uitstrekte. Grote vertrekken die half in het vierkant half in de dars doorstaken, geen rekening hielden met overspanningen en ondersteuning en ook een vrijmoedige aanpak van kozijnen aan de buitenkant vertoonden.

Een dergelijke aanpak wordt nodeeloos duur, vernielt de structuur van de stolp en levert een lelijk, onbruikbaar geheel op.

Het is ondoenlijk om in één ochtend alles recht te breien wat dan zo fout is opgezet. Eén les kan wel duidelijk geleerd worden:

- probeer het bestaande woonhuis in de stolp wel te gebruiken
- beperk de uitbreiding tot een nieuwe keuken en sanitaire voorzieningen
- maak er één of twee slaapkamers bij, breng die onder vlak bij het oorspronkelijke woonhuis
- probeer ook de grote gemetselde schoorsteen op zijn plaats te houden

- laat het vierkant als een soort overdekt binnenplein in takt. U kunt dat in de zomer best leuk gebruiken om te biljarten, pingpongen of gewoon te knutselen. Verwarmen in de winter is haast ondoenlijk of zeer kostbaar.
- Wat nodig zal zijn voor de verbouwing is inschakeling van een architect om uw plannen uit te werken en in te dienen bij bouwtoezicht. Wij zullen in de volgende Nieuwsbrief verder op de details ingaan.

Onze adviezen geven we zo zorgvuldig mogelijk. Toch moeten wij ons zeer beperken tot algemene aanwijzingen. Het ontwikkelen van een geheel verbouwingsplan is weken werk en wij komen in principe niet langer dan één uur bij u voor advies.

Voor het geven van deze adviezen zoeken wij fondsen bij gemeenten, provincie en het welstandstoezicht. Het is denkbaar dat we echter toch genoodzaakt zullen worden onze adviezen in de toekomst door u te laten honoreren. Als het zover is zullen we u dit uiteraard laten weten. Voorlopig kunt u voor gratis adviezen terecht door schriftelijke aanvraag bij het secretariaat.

C. de J.

RONDE SCHOORSTENEN OP STOLPEN

Veel stolpen die gebouwd werden in het midden van de vorige eeuw zijn versierd met ornamenten die opvallen door hun uitbundige vormen.

Boven de verhoogde middenpartijen van de voorgevels, waar vaak bescheiden slaapkamertjes voor personeel werden onder gebracht, zijn aan de buitenkant tempeltympanen aangebracht met rijke ranken, verfiind als kantwerk. Boven deze kunstige versieringen steekt niet zelden een cilindervormige schoorsteen uit het dakvlak met spiraalvormige, geel gekleurde baksteenbanden. De cilindervormige schoorsteen steunt op een achtkantig tussenstuk, overgaand in een vierkante voet en wordt aan de bovenzijde afgedekt door een schaalvormige stenen lijst.

Door de veelvuldige combinatie van cilindervormige schoorstenen bij laat-19e eeuwse boerderijen had bij mij de gedachte post gevat dat de ronde schoorsteen typisch was voor de stolpen ten tijde van de romantiek. Verder speurend bleek dat deze vorm al veel eerder was toegepast. Op de 18e eeuwse prenten van Pronk komen stolpen met cilinderschoor-

Wijdenes. Foto: Wijndel Jongens.

stenen voor en eenmaal wakker geschud blijken op vele renaissance gebouwen achthoekige en ronde schoorstenen voor te komen, zoals op de raadhuizen van Jisp en Graft, aan aanbouwen van kerken en ook op oudere boerderijen zoals "De barmhartige Samaritaan" in Blokker en "De twaalf Apostelen" in de Schermer (door ondergetekende gerestaureerd met ronde schoorsteen in de veronderstelling dat de ronde schoorsteen een modernisering uit ca. 1880 was). Eén van de stolpenvrienden vroeg of de stenen voor een ronde schoorsteen nog gebakken worden. Nee en ja. Om een cilinder te metselen werden gewone halve bakstenen wigvormig bijgehakt door de metselaar zelf, dus nooit in vorm gebakken. Dat wigvormig maken kan tegenwoordig veel eenvoudiger met een steenzaag gebeuren. Iedere goede metselaar kan daarom een cilindervormige schoorsteen metselen.

Onze stichting stelt tekeningen beschikbaar voor degene die zijn stolp met een cilindervormige schoorsteen wil verfraaien. Overleg is nodig, want niet op elke stolp past zo'n schoorsteen. Mocht dat wél het geval zijn dan kan de provincie Noord-Holland een bijdrage verlenen voor de extra kosten (er is voor herstel en restauratie van bestaande cilindervormige schoorstenen een subsidiemogelijkheid).

C. de J.

Nieuwsbrief nr. 2, april 1989

Verzoeken om advies gaarne schriftelijk te richten aan: Boerderijstichting Noord-Holland, Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen.